

Mirosław Kokot

Znaczenie nasienia w Łukaszowej przypowieści o siewcy

Collectanea Theologica 43/2, 77-83

1973

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. MIROSLAW KOKOT SDB, KRAKÓW

ZNACZENIE NASIENIA W ŁUKASZOWEJ PRZYPowieŚCI O SIEWCY

W nasieniu skupiają się wszystkie energie życia. Skutkiem tego już w Starym Testamencie nasienie oprócz znaczenia realnego posiada sens przenośny i służy do określenia początku nowej rzeczywistości tak w świecie materialnym, jak i duchownym¹. W przypowieści o siewcy Jezus zobrazował skuteczność słowa Bożego przedstawiając losy nasienia, które pada na różne gleby.

Przypowieść o siewcy podają wszyscy trzej synoptycy (Mk 4, 2—8. 13—20; Mt 13, 3—8. 18—23; Łk 8, 5—8. 11—15). Łatwo zauważyć, że o ile u Marka i u Mateusza jest to rzeczywiście przypowieść o siewcy, to u Łukasza staje się przypowieścią o nasieniu, bowiem całą uwagę Łukasza skupia na nasieniu². Wydaje się zatem, że autor trzeciej ewangelii przywiązywał do pojęcia nasienia specjalne znaczenie. Chcemy właśnie odnaleźć treść tego pojęcia.

1. Kontekst przypowieści o siewcy

Najpierw jednak, aby dobrze zrozumieć sens przypowieści zwrócimy uwagę na jej kontekst. Charakterystyczną cechą kontekstu przypowieści o siewcy jest ciągła dążność, aby odpowiedzieć na pytanie kim jest Jezus i do czego zmierza jego działalność. Marek i Mateusz zagadnienie to przedstawiają w sporze Jezusa z faryzeuszami³. Każdy człowiek, który poznał życie i naukę Jezusa musi

¹ G. Quell, *Sperma*, w: TWNT, t. 7, 538—543.

² J. Dupont, *La parabole du semeur dans la version du Luc*, w: *Apophoreta, Festschrift E. Haenchen*, Berlin 1964, 97.

³ Mk 3, 22—30; Mt 12, 22—42. P. Bonnard, *Évangile selon Saint Matthieu*, Neuchâtel 1963, 189 n.

na to pytanie dać odpowiedź. Postawa zajęta wobec Jezusa i jego działalności wywiera wpływ na życie człowieka, na jego stosunek do Boga, i decyduje o wieczności. Pozytywny stosunek do Jezusa stawia człowieka w przyjaźni z Bogiem i włącza do jego Królestwa⁴, negatywny natomiast świadczy o przynależności do szatana. Właśnie wyraźnie zarysowany kontrast między działalnością Jezusa a działalnością szatana, między Królestwem Boga i królestwem szatana jest drugą zmienną cechą kontekstu.

Kontekst przypowieści o siewcy w ewangelii Łukasza ma trochę odmienny charakter. Zagadnienie dotyczące osoby Jezusa i jego działalności jest również na pierwszym planie, ale nie ma tutaj tak wyraźnego przeciwstawienia między Jezusem i jego działalnością a szatanem, jak u Marka i Mateusza. Jezus występuje tu przede wszystkim jako Zbawiciel, a jego działalność jest odzwierciedleniem dobroci i łaskowości Boga, który pragnie zbawić każdego człowieka.

W opisie poselstwa Jana Chrzciciela określenie Jezusa „Ten, który ma przyjść” mówi o mesjańskiej jego godności⁵. W słowach Jezusa „ubogim głosi się Ewangelię” (Łk 7, 22) jest scharakteryzowana jego działalność jako Zbawcy. W Nowym Testamencie bowiem wyrażenie „głosić Ewangelię” mieści w sobie pełną dynamiki treść o przepowiadaniu czasu zbawienia⁶.

Po odejściu poselstwa Jezus mówi o faryzeuszach, którzy nie przyjęli chrztu Jana, że „udaremnili zamiar Boga względem siebie” (Łk 7, 30). Zamiar Boży należy tutaj rozumieć jako zbawczą propozycję Boga⁷.

Następuje potem przypowieść o igrającej dziatwie (Łk 7, 31—35). Myślą główną tej przypowieści jest stwierdzenie, że Żydzi nie rozpozнали czasu zbawienia⁸.

Samą przypowieść o siewcy poprzedza opis namaszczenia nóg Jezusa przez jawnogrzesznicę (Łk 7, 36—50.) Pełne miłości obcowanie Jezusa z grzesznicami i celnikami jest znakiem, że Bóg zwraca się do nich i proponuje im zbawienie⁹. Tę myśl o zbawieniu odnajdujemy także w wyjaśnieniu do przypowieści, w stwierdzeniu Jezusa, że diabeł porywa słowo Boże ze serc słuchaczy, „żeby nie uwierzyli i nie byli zbawieni” (Łk 8, 12). Również przez obfite plony, o których mówi przypowieść, należy rozumieć realizację zbawienia¹⁰.

⁴ G. Wohlenberg, *Das Evangelium des Markus*, Leipzig² 1910, 117 n.

⁵ Łk 7, 19. J. Dupont, *L'ambassade de Jean Baptiste*, NRT 83(1961)814; M. Brunec, *De legatione Ioannis Baptistae*, VD 35(1957)198.

⁶ G. Friedrich, *Euangelizomai*, w: TWNT, t. 2, 715.

⁷ Th. Zahn, *Das Evangelium des Lukas*, Leipzig⁴ 1920, 316.

⁸ F. Mussner, *Der nicht erkannte Kairos*, Bb 40(1959)606.

⁹ G. Bornkamm, *Jesus von Nazareth*, Stuttgart⁵ 1959, 73 n.

¹⁰ W. Manson, *The Gospel of Luke*, New York, 88; J. Huby, *Évangile selon Saint Maré*, Paris¹¹ 1927, 111.

2. Myśl przewodnia Łukaszej przypowieści o siewcy

Przypowieść o siewcy składa się z dwóch członów: samej przypowieści i jej wyjaśnienia. Części te są przedzielone pytaniem uczniów o znaczenie przypowieści i wyjaśnieniem Jezusa dlaczego mówi do nich w przypowieściach. Opisy losów ziarna w przypowieści samej u poszczególnych synoptyków zasadniczo nie różnią się między sobą. Są jednak pewne szczegóły, które świadczą o odmiennym spojrzeniu każdego ewangelisty na ziarno i jego losy. Oto treść przypowieści wspólna dla wszystkich trzech ewangelistów. Siewca wyszedł siać zboże. Jedne ziarna z jego ręki padły przy drodze i zostały wydziobane przez ptaki ponieważ ziemia ich nie nakryła. Inne ziarna padły na grunt skalisty, gdzie ziemia była płytka. Wszeszły wprawdzie szybko, ale wypaliło je słońce, bo nie miały korzenia. Jeszcze inne padły pomiędzy ciernie, które wzrosły i zagłuszyły je. Jednak większa część ziaren padła na ziemię dobrą. Te ziarna właśnie wydały obfite plony.

Tą treść Łukasz przejął od Marka. Marek w swoim opowiadaniu dążył do uwypuklenia obfitości plonów¹¹. Łukaszowi natomiast nie tylko o to chodziło. On do swojego opowiadania wprowadza nowe aspekty, aby podkreślić przede wszystkim rolę nasienia. Zaraz na wstępie mówi, że siewca wyszedł siać swoje nasienie (Łk 8,5), gdy Mateusz i Marek poprzestają tylko na stwierdzeniu, że siewca wyszedł siać¹².

Następnie ziarna, które padły przy drodze, u Łukasza zostały nie tylko wydziobane przez ptaki, jak mówią dwaj pierwsi synoptycy (Mt 13, 4; Mk 4, 4), ale również zdeptane przez ludzi (Łk 8, 5). Przez ten dodatek Łukasz zapewne chciał położyć nacisk na odpowiedzialność tych, którzy lekceważą sobie Słowo Boże i odrzucają je trwając w niewierze (por. Łk 7, 30 i Dz 13, 46). Dają przez to dowód swego zawinionego niedbalstwa¹³.

Grunt skalisty Łukasz nazywa wprost skałą, a zasiew na nim marnieje z braku wilgoci (Łk 8, 6), tymczasem Mateusz i Marek (Mt 13, 6; Mk 4, 6) mówią o braku korzenia. Relacja Łukasza jest bardziej logiczna, gdyż każde nasionko po zakiełkowaniu z całą pewnością ma korzeń i usycha tylko z braku wilgoci¹⁴.

Inne ziarna padły wśród cierni. Łukasz dokładnie określa, że padły „pomiedzy” ciernie (Łk 8,7) Mateusz i Marek mówi bardzo

¹¹ H. Kahlefeld, *Gleichnisse und Lehrstücke*, Leipzig 1965, t. 1, 18n; D. Buzy, *Les Paraboles*, Paris² 1932, 15; W. C. Robinson, *On Preaching the Word of God (Luke 8, 4—21)*, w: *Studies in Luke—Acts, Essays in honor of P. Schubert*, New York 1966, 134.

¹² Mk 4, 3; Mt 13, 3. W naszych wywodach opieramy się na brzmieniu tekstu greckiego.

¹³ J. Dupont, *La parabole*, art. cyt., 100.

¹⁴ A. Schlatter, *Das Evangelium des Lukas*, Stuttgart 1931, 75.

ogólnie że ziarna padły „na” ciernie (Mt 13, 7; Mk 4, 7). Dalej Łukasz podkreśla, że nasienie wzrastało wraz z cierniami, a potem zostało przez nie zagłuszone. A. Plummer sądzi, że w opisie Łukasza należy dopatrywać się młodych chwastów, między które upada nasienie, gdy u Mateusza i Marka chwasty jeszcze nie są widoczne¹⁵.

Na koniec nasienie, które upadło na dobrą glebę wydaje plon stokratny. Łukasz nie mówi o plonach trzydziestokrotnych i sześćdziesięciokrotnych, ale tylko o stokrotnych.

We wniosku można stwierdzić, że w Łukaszej redakcji przypowieści o siewcy jest bardzo wyraźnie podkreślona wysoka jakość nasienia. Wyniki zasiewu w rzeczywistości zależą od jakości gleby i od jakości ziarna. Łukasz jednak nic nie mówi o złych stronach ziarna. Przyczyny niepowodzeń tkwią na zewnątrz, a nie w nasieniu. Łukasz podkreśla raczej trudności zewnętrzne, aby na tym tle lepiej uwydatnić dobroć ziarna. I tak np. ziarna, które upadły przy drodze są nie tylko wydziobane przez ptaki, ale i podeptane przez ludzi. Glebę kamienistą nazywa wprost skałą. A ziarna, które upadły między ciernie mają trudniejsze kiełkowanie i wzrost, gdyż ciernie już wyrosły z ziemi. Na tym tle plony stokrotne świadczą o wysokiej jakości nasienia.

Jeżeli myśl o dobroci nasienia, jego sile życiowej i płodności u Marka jest tylko wnioskiem, to Łukasz wyraża ją bardzo jasno. Już na wstępie stwierdzając, że siewca rozsiewa swoje ziarno, stawia je na pierwszym planie obrazu.

3. Myśl przewodnia wyjaśnienia przypowieści o siewcy

Z kolei omówimy wyjaśnienie do przypowieści o siewcy. Oto główny tok myśli, który Łukasz także zapożycza od Marka. Los nasienia rzuconego przy drodze, które następnie zostało wydziobane przez ptaki, obrazuje los słowa zabranego słuchaczom przez szatana. Nasienie, które padło na grunt skalisty, to obraz słowa u ludzi, którzy nie mają siły, aby oprzeć się prześladowaniom, i zniechęcają się. Nasienie między cierniem obrazuje słowo u słuchaczy, którzy zbyt zajmują się troskami i uludami świata, w następstwie czego nie przykładają należytej uwagi do usłyszanego słowa. Dopiero słowo u słuchaczy, którzy je przyjmują i zachowują, wydaje obfite plony, podobnie jak nasienie rzucone na dobrą glebę.

W ten zasadniczy trzon opowiadania Łukasz wprowadza pewne szczegóły, które świadczą o jego własnej interpretacji przypowieści. Zaraz na początku wyjaśnia, że nasieniem jest słowo Boże (Łk 8,

¹⁵ A. Plummer, *The Gospel according to S. Luke*, Edinburgh⁵ 1922, 219.

11). Zwrot „słowo Boże” mieści w sobie bogatą treść teologiczną. Należy je tutaj rozumieć jako słowo Boga tzn. słowo, które wypowiada Bóg, a nie jako słowo czyjeś o Bogu¹⁶.

W następnym wierszu (Łk 8, 12) Łukasz podkreśla doniosłą rolę „słowa” w dziele zbawienia. Stwierdza mianowicie, że diabeł porywa „słowo” ze serca, aby człowiek nie był zbawiony. „Słowo” zatem jest początkiem i zasadą zbawienia.

Jednak brak wytrwałej wiary w doświadczeniach może spowodować, że pozostanie ono bezpłodne (Łk 8, 13). Należy zauważyć, że w wyjaśnieniu do przypowieści o siewcy tylko Łukasz wyraźnie podkreśla konieczność wiary u słuchaczy (Łk 8, 12n). Dopiero na gruncie wytrwałej wiary „słowo” przynosi owoc zbawienia¹⁷.

Na uwagę zasługuje jeszcze jeden szczegół w opisie Łukasza. W miejscach, gdzie Mateusz (Mt 13, 21) i Marek (Mk 4, 17) mówią tylko o prześladowaniach z powodu „słowa”, Łukasz zaznacza, że chodzi tutaj o czas próby, pokusy (Łk 8, 13). Ten szczegół jak i wzmianka o wierze i o zbawieniu świadczą o teologicznym opracowaniu wyjaśnienia do przypowieści o siewcy w redakcji Łukasza¹⁸.

4. Znaczenie nasienia jako „Słowa Bożego”

Jak w samej przypowieści o siewcy nasienie odgrywa zasadniczą rolę, tak w jej wyjaśnieniu „słowo Boże” stoi na pierwszym miejscu. Dlatego też, aby zrozumieć znaczenie nasienia, należy zbadać jaką treść kryje w sobie pojęcie „słowa Bożego”, które w wyjaśnieniu do przypowieści o siewcy jest odpowiednikiem nasienia.

Zaznaczono już, że „słowo Boże” w wyjaśnieniu do przypowieści o siewcy należy rozumieć jako słowo, które wypowiada Bóg. Charakterystyczną jest rzeczą, że w kontekście przypowieści o siewcy, w tych miejscach, w których Mateusz (Mt 12, 50) i Marek (Mk 3, 35) mówią o woli Bożej, Łukasz mówi o słowie Bożym (Łk 8, 21). Można więc z tego wnioskować, że Łukasz rozumie „słowo” jako wyraz woli Bożej.

Należy jeszcze zwrócić uwagę na podobieństwa między kontekstem przypowieści o siewcy a jej wyjaśnieniem. Otóż w kontekście położony jest akcent na zbawczą misję Jezusa. Działalność Jezusa jest wyrazem zbawczej woli Boga. Ci, którzy w Niego wierzą do-

¹⁶ Tamże, 220.

¹⁷ J. Dupont, *La parabole*, art. cyt., 101; M. Didier, *La parabole du Semeur*, w: *Au service de la Parole de Dieu, Mélanges offerts à Mgr André-Marie Charue*, Gembloux 1969, 37 n.

¹⁸ D. Buzy, *dz. cyt.*, 34; A. Jankowski, *Z rozważań nad Nowym Testamentem*, Poznań 1958, 126.

stępują zbawienia. Również w wyjaśnieniu do przypowieści o siewcy ci dostępują zbawienia, którzy przyjmują z wiarą słowo Boże i zachowują je. Na tej podstawie można stwierdzić, że „nasienie-słowo” w przypowieści o siewcy wyraża Jezusa i Jego zbawczą misję.

Kontekst przypowieści o siewcy wskazuje nam jeszcze jak należy rozumieć działalność Jezusa. Nie ograniczała się ona tylko do głoszenia nauki, ale obejmowała całe Jego życie, wszystkie czyny a przede wszystkim cuda. Były one świadectwem zbawczej mocy Jezusa.

Jest rzeczą znamionną, że przed wyjaśnieniem do przypowieści wszyscy trzej synoptycy umieszczają słowa Izajasza (Mt 13, 14; Mk 4, 12; Łk 8, 10), w których prorok piętnuje brak wiary i zatwardziałość serc wśród narodu wybranego: „Zatwardź serce tego ludu, znieczul jego uszy, zaślep jego oczy..., żeby się nie nawrócił i nie był uzdrowiony” (Iz 6, 9n). Słowa te znajdują się w tzw. księdze Emmanuela, w której Izajasz omawia pochodzenie Mesjasza, jak również imię wyrażające Jego naturę, charakter i misję. Umieszczenie tego cytatu między przypowieścią o siewcy a jej wyjaśnieniem wyraźnie wskazuje, że dotyczą one osoby Jezusa, jako obiecanego Mesjasza, i Jego zbawczej misji. W *Dziejach Apostolskich* słowa te przypomina św. Paweł Żydom, którzy nie wierzyli kiedy „przekonywał ich o Jezusie na podstawie Prawa Mojżeszowego i Proroków” (Dz 28, 23). Charakterystyczne są ostatnie słowa św. Pawła skierowane do Żydów: „Wiedźcie więc, że to zbawienie posłane jest do pogan, a oni będą słuchać” (Dz 28, 28).

Należy jeszcze zastanowić się jak słowo Boże było rozumiane w Starym Testamencie. Hebrajskie *dābār* wyraża zasadniczo wolę Bożą i ma charakter dynamiczny. Jest ono przede wszystkim wyrazem zbawczej woli Bożej¹⁹. Słowo to jest żywe i działa, w czym się objawia jego charakter osobowy. Jest ono jakby posłańcem Bożym 9, 7; Ps 106, 20; Ps 147, 4), aby pouczać i leczyć. Wkracza nawet w życie poszczególnych jednostek i w historię narodu wybranego²⁰. W Nowym Testamencie najgłębszym wyrazem tego słowa jest Jezus jako odwieczne i wcielone Słowo Boże²¹. W Ewangelii św. Łukasza słowo Boże oznacza również głoszenie Dobrej Nowiny o Jezusie²².

Słowo Boże należy przyjąć z wiarą (Łk 8, 12n). Św. Łukasz wprowadzając do przypowieści element wiary chce podsunąć słuchaczowi myśl, że odpowiedzialność za utratę wiary, a w konsekwencji i zbawienia, nie spada na Boga ani Jezusa, ale na tego, który słucha Bożego Słowa (Łk 8, 13.15)²³. Właśnie dzięki tematowi wiary Łu-

¹⁹ O. Procksch, *Wort Gottes im A. T.*, w: TWNT, t. 4, 89—100.

²⁰ Zch 1, 6. A. Feuillet — P. Grelot, w: VTB, 752 n.

²¹ M. Meinertz, *Theologie des Neuen Testaments*, Bonn 1950, t. 1, 43; t. 2, 285.

²² X. Léon-Dufour, *Études d'Évangile*, Paris 1965, 262.

²³ *Tamże*, 263 n.

kasz wskazuje na związek, jaki zachodzi pomiędzy siewcą siejącym ziarno, którym jest Słowo Boże, a odpowiedzialnością ludzkiego serca, które je przyjmuje; pomiędzy siłą żywotną Bożego nasienia, a piętrzącymi się trudnościami na drodze chrześcijańskiego życia. Skuteczność Bożego zasiewu uwarunkowana jest przyjęciem Słowa Bożego i stałością we wierze ²⁴.

„Nasienie-Słowo Boże” z Łukaszej przypowieści o siewcy, dzięki swej aktywności i pierwszorzędnej roli w dziele zbawienia człowieka, przypomina hebrajskie *debar Jahwe* ze Starego Testamentu, i tak też należy je rozumieć.

Zestawiając na zakończenie wysnute myśli i wnioski można powiedzieć, że nasienie w Łukaszej redakcji przypowieści o siewcy stoi w centrum zainteresowania ewangelisty. Wokół nasienia koncentruje się myśl główna przypowieści. Mimo zewnętrznych przeszkód nasienie przynosi obfite plony, co świadczy o jego wysokiej jakości i niezmożonej sile życiowej. Powodzenie zasiewu jest dlatego zapewnione.

Według wyjaśnienia do przypowieści o siewcy nasieniem tym jest słowo Boże. Ono przyjęte z wiarą przez słuchaczy wydaje w nich obfite owoce zbawienia. Cechę charakterystyczną relacji Łukasza stanowi właśnie uwypuklenie zbawczej funkcji „nasienia-słowa”.

Kontekst przypowieści o siewcy, treściowo ściśle powiązany z jej wyjaśnieniem, wskazuje, że tym słowem Bożym jest Jezus Chrystus, obiecany Zbawiciel. W ostatecznym wniosku należy dlatego stwierdzić, że obraz nasienia w przypowieści o siewcy wyraża zbawczą misję Jezusa w świecie; samego Jezusa, jako odwieczne Słowo Boże zesłane na świat w celu zbawienia ludzi.

THE SIGNIFICANCE OF THE SEED IN LUKE'S PARABLE OF THE SOWER

In his parable of the Sower Luke before all is interested in the word of „seed”. In his explanation of the parable he compared it to the Word of God. This Word of God, when is received with the faith, brings about the Salvation in the hearers. The context of our parable particularly underlines a redeeming activity of Jesus, and we suppose that the seed is the image of Jesus as Redeemer. The lots of the seed are the lots of the redeeming mission of Jesus, which gives the abundant results in spite of any opposition.

²⁴ Tamże, 264; H. Schürmann, *Lukanische Reflexionen über die Wortverkündigung in Lk 8, 4—21*, w: *Wahrheit und Verkündigung. Festschrift für M. Schmaus*, München 1967, 225—227.